

Владан Ћосић

Б А С Н Е

Уредник
Зоран Колунџија

Владан Ћосић

БАСНЕ

ПРОМЕТЕЈ
Нови Сад

ЗМИЈА И ЛИЦИЦА

На ивици шуме, где се уска земљана стаза провљачила између жбуња и камења, грејала се змија на сунцу. Њене крљушти су тихо светлуцале, а тело јој је било немирно, затегнуто као опруга. Туда је, лаганим и сигурним кораком, наишла лисица, црвеног крзна и будних очију, навикнута да тим путем пролази сваког дана.

Змија подиже главу и сиктањем пресече тишину:

– Ако још једном прођеш овуда, угришћу те за ногу!

Лисица се заустави, исправи се и насмеши се оним лукавим осмехом који никада не обећава ништа добро.

– Ако ти мене угризеш за ногу, ја ћу теби одгристи главу! – одговори она мирно, али оштро.

Змија се још више сави, увређена и разјарена:

– Е, нећеш! Пре ћеш црћи од мог отрова!

Лисица замахну репом, као да растерује безначајну мисао.

– Пробај! – узврати смело. – Колико је мене змија уједало... да си ти жива и здрава! Нема тог отрова против моје лукавости!

Њихова препирка све је више одјекивала шумом. Лишће се лагано померало, птице су утихнуле, а само је верица, смештена високо на грани старог храста, пажљиво слушала сваку реч. Гледала је доле, час у змију, час у лисицу, па напокон скупи храброст и довикну:

– Зашто се свађате? Због тог малог пута којим идете?!

Змија и лисица на тренутак ућуташе.

– Размислите – настави веверица. – Плен вам се разликује, куће вам нису исте, на различите начине живите. Ти, змијо, тражиш мир и топлину, а ти, лисице, простор и лов. Зар није паметније да се ти, змијо, мало помериш у страну, а да је ти, лисице, једноставно прескочиш, па да свака иде својим путем?

У шуми поново завлада тишина. Змија се полако склони са стазе, а лисица је једним лаким скоком продужила даље, не осврћући се. Свака је наставила својим путем, без губитка и без бола.

Јер понекад је паметније заобићи свађу него доказивати ко је јачи.

Наравоученије:

Онај ко зна да се склони и ђусџи друџоџа својим ђуџем, често је најџамеџнији и најјачи.

ЛИСИЦА И КОКОШКЕ

– Смирите се! – рече лисица кокошкама, прилазећи полако кроз златно осветљено двориште, где су сунчеви зраци играли по црвеним крововима и зеленој трави. Њене очи су биле озбиљне и мирне, али кокошке нису могле видети да се иза њих крије лукава промишљеност.

– Нико вас неће боље чувати него ја!

Кокошке су се стиснуле једна уз другу, криле су се иза старих дрвених сандука и тресле од страха. Њихова крилица су се нежно сударала, а кљунови су им дрхтали док су покушавале да процене опасност.

– Али... ти ћеш нас појести! – заграјаше у глас, глас им је одјекивао двориштем.

Лисица је климнула главом, али и даље је остала смирена.

– Тачно – одговорила је мирним гласом, као да објашњава прост закон природе – али вас нећу појести одједном. Јешћу сваки други дан по једну, тако да ће већина од вас доживети дубоку старост. Овако, прети вам опасност да вас газда све прода или покоље и стави у замрзивач.

Полако се приближила и спустила глас до шапата, да нико други не чује:

– Ја нисам проклета, ја само хоћу да преживим и да имам снаге да одгајим моје младунце. Зато вам нудим договор: никоме немојте говорити да сам долазила, немојте се дерати и кокодакати, ја ћу доћи свако друго јутро и узети једну од вас. Осталима гарантујем сигурност.

Кокошке су се дуго гледале, очи им се сусретале и у њима се огледала збуњеност, страх, али и жеља да преживе. Полако су климале главом, схватајући да је понуда необична, али фер.

– Добро – рече једна од њих, старија и мудрија, чије је перје већ почело да бледи од година – пристајемо.

Остатак јата се сложио. Од тог дана, лисица је долазила по једну кокошку, док су остале биле сигурне, учећи како је понекад, да би преживеле, потребно направити компромис и сагледати реалност, колико год била тешка. Кокошке су полако училе да се ослањају једна на другу и на своја искуства, док је лисица, тихо и прорачунато, наставила да води своје младунце кроз хладне ноћи и несигурне дане.

Наравоученије:

Слаћкоречиви људи нису увек ђријашељи.

ГУСКЕ

Стари гусак је стајао на брвну које је прелазило преко мирног језера, док су његове гуске стајале око њега. Њихова крила су била очупана, паперје матирано и без сјаја, а погледи тужни и спуштени. Ветар је шуштао кроз гране, а таласи су лагано миловали обалу.

– Зашто сте тужне? – упитао је стари гусак, погледом прелећући преко јата, примећујући сваку очупану и нерасположену гуску. Његов глас био је миран, али пун ауторитета и топлине.

– Зато што смо ружне! – заграјаше оне у глас, гласови су им се мешали са шуштањем лишћа. – Видиш какве смо: очупане, одрпане, оглодане... Старо перје је почупано, а ново још није израсло. Како да будемо поносне на себе?

– Јесте, истина је. Порашће ново перје, можда и лепше од старог, али сада... погледај нас – додаде једно младунче, гласом пуним туге, спуштајући главу док су јој крила лагано трептала.

Стари гусак је дубоко удахнуо, осетивши мирис језерске траве и хладни дах зиме који је још лежао у ваздуху.

– Нисте у праву – почео је мирно, али одлучно. – Наше перје је толико лепо да су га газде узеле за себе. Требало би да сте поносне! Није мала ствар имати тако нежно и драгоцену перје. Оно је толико вредно да су га људи пожелели, иако припада вама. Ваша важност и лепота сада немају краја.

Гуске су климале главом, полако упијајући речи вође. Њихови погледи су се подигли, очи светлוצале, а туга по-

лако нестајала. Почеле су да гледају своје паперје не кроз призму недостатака, већ кроз нежну лепоту коју је носило у себи. Ветар је лагано размрдао њихова крила, а сунчева светлост се пробијала кроз облаке, бацајући златне пруге по језеру.

– Па... можда ипак нисмо само обичне гуске – проумла једна од њих, сада са осмехом који је светлео искреношћу. – Наше постојање има сврху, чак и када не изгледамо савршено.

– Управо тако – одврати стари гусак, ширећи своја крила док је сунце обасјавало његово сребрнасто перје. – Лепота и вредност нису у томе колико је нешто ново или чисто, већ у томе колико доприноси свету и колико га други цене.

Од тог дана, гуске нису гледале само себе. Оне су виделе дар који носе свету, схватајући да права лепота долази из самосвести и поноса на сопствену јединственост. И док су летеле преко језера, њихова крила су сијала у златном светлу, симболизујући снагу и лепоту која се крије у свакој од њих.

Наравоученије:

Права вредност и лепота не мери се спољашњим изгледом, већ оним што поседујемо у себи.

ПРЕДВОДНИК

Сунце је полако залазило иза брда, обасјавајући пашњак златном светлошћу. Ветар је носио мирис свеже траве док су овце мирно пасле, а њихова рунаста тела се лагано њишући у ритму вечерњег поветарца. У сред стада стајао је ован, високо подигнуте главе, са погледом који је покушавао да успостави ред и озбиљност.

– Ја сам овде шеф! – рече ован предводник, гласом који је одјекивао кроз тишину пашњака. – Мене сте изабрали и... Нећу реч да чујем!

Овце су се погледале, неке неодлучно, друге са страхом, док је једна полако подигла главу.

– Али... ми смо мислили да... – почела је тихо, готово шапатом, једна млада овца, дрхтавих ногу, док је гледала према предводнику.

– Немате ви шта да мислите! – прекину је ован одлучно, његово крупно тело затегло се у ауторитативни став. – Ја сам овде да се бринем о томе! Ваше је само да блејите!

Овце погнуше главе. Њихова рунаста тела су се лагано тресла, али ниједна није проговорила. Тишина је постала тешка, испуњена мислима које су шаптале у тишини: *Шта смо ми? Шта бисмо биле без њега? Биле бисмо обичне овце и ништа више...*

Ветровити звук лишћа и далеки звук корака других животиња по пашњаку чинили су тренутак још мирнијим. Једна овца, млађа и крхка, подигла је поглед према предводнику и промумла:

– Овако... барем имамо некога ко води и брине о нама.

Ован је климнуо главом, благо спуштајући уши, али његов глас био је пун топлине и поноса:

– Управо тако. Понекад је добро признати да је неко ту да нас води, јер сви не можемо знати све. Али не заборавите – и ваша послушност и поверење чине заједницу јаком и сигурном.

Овце су се стегнуле ближе једна другој, осећајући мир и сигурност у свом стаду. Њихова вуна се сјајила у златном заласку сунца, а погледом су пратиле предводника, осећајући захвалност и поштовање. Схватиле су да, иако су обичне, свака од њих има своју улогу у заједници – и да вредност није само у вођи, већ и у томе како оне следе, подржавају и помажу једни другима.

Вече је полако падало, а стадо је заједно стајало, у хармонији и тихој сигурности, знајући да је заједништво снага која их чини више од обичних оваца.

Наравоученије:

Права снага заједнице не лежи само у вођи, већ и у поверењу, послушности и сарадњи оних који чине део те заједнице.

В У К И П А С

Ноћ је падала над фармом, док је месечина лагано обасјавала травнати пашњак и дрвеће које је шуштало у ветру. На ивици дворишта, где се сенке спуштају у дуге пруге, стајао је пас везан ланцем, подигнутих ушију и опрезног погледа, али помало досадно.

– Здраво! – рече вук, прилазећи тихо, али са лукавим осмехом. Његове очи су светлуцале у месечини, а крзно му је блистало сребрнкасто.

Пас га је незаинтересовано погледао и подигао једну обрву, као да вели: „И, шта сада?“

– Шта ћеш ти ту? – упитао је полако, машући репом, али без икаквог страха.

– Дошао сам да украдем једно јагње! – рече вук, гласом пуним самопоуздања, док је његов корак лагано шкрипао по камењу.

– Е, па то не може! – успротиви се пас, стављајући се у одбрамбени положај, ланац се напињао док је стајао чврсто.

– Ко може да ме спречи? – испрси се вук, крзно му се сијало у месечини. – Ти си нејак, а и везан си!

Пас је за тренутак заћутао, али затим промумла:

– Али... лајаћу! – покушавајући да звучи храбро, док му је срце брзо тукло.

Вук се насмеја, смех му се одбијао од зидова штале:

– То ти нико не брани! Па зато и постојиш! Уосталом, не лајеш ти због јагањаца, већ због себе! Газда ће те ујутро

похвалити: „Лајао је целу ноћ!“ А ја ћу бити сит! А на јагње ће ионако заборавити.

Пас подиже уши, схватајући истину у вуковим речима. Његово лајање није штитило јагањце, већ га само чинило важним пред газдом. Осећао је беспомоћност и истовремено неку чудну сигурност у својој улози.

– Хајде, пожури... – рече вуку задовољно.

Док је вук јео јагње, крзно му се сјајило на месечини, а очи су му биле пуне препредености. Пас је гласно лајао, освешћујући своју улогу и немоћ, али и свест да његова важност лежи у томе што је сам себе видео као чувара, иако је у стварности штитио само своју властиту потребу за признањем.

Месечина је обасјавала двориште док је вук нестајао у ноћи, а пас је остао да лаје, свестан поуке: понекад чак и храброст и пажња нису за оне које штитимо, већ за нас саме.

Наравоученије:

Важно је разумети разлику између истинске храбрости и њеног поноса.

МЕДВЕД И ТРН

Медвед је стајао усред шуме, крупног тела обасјаног зрацима сунца који су се пробијали кроз густе крошње дрвећа. Лишће је шуштало, птице су цвркутале у висини, а мирис маховине и свеже земље испуњавао је ваздух. По дижући се на страшне ноге, медвед је зурио око себе с изразом пуним самопоуздања.

– Ја се никога не бојим! – рече, дубоким гласом који је одјекивао међу стаблима.

Остале животиње, окупљене у кругу, климнуше главом. Иако су биле мање од њега, у тишини су признале: када си тако велик, немаш разлога да се икога бојиш.

– Ја се никога не бојим! Види колико сам велик и моћан! – наставио је медвед, док су му крзно и крупне шапе сијали у сунчевом светлу. – Додуше, мало сам трапав, ни сам баш способан као неки од вас, не пливам грациозно, не умем да скочим са гране на грану, не умем да летим, не роним... Али се зато не бојим никога!

Веверица, мала и брза, задрхтала је од озбиљности док је стајала на грани изнад њега:

– И тако велик ипак можеш да се убодеш на неки трн! – рече гласом пуним опреза. – А то зна да заболи!

– Шта мени може један трн? – поскочи медвед, смешећи се широко. – Ајде, не будали, ти увек паметујеш – трн! Један мали трн!

Веверица је спустила реп и погледала га озбиљно:

– Да, неко трње је мало, нејако – призна – али постоји и трње глога, а оно је опасно! А шума је препуна истог.

Зато, води рачуна: један трн је можда ништа, али гомила трња... може чак и највећег да повреди!

Медвед је застао, очи су му се фокусирале на шуму испред њега, где је трње неприметно штрчало међу лишћем. Полако је спустио главу, а његово крупно тело се смирило. Схватио је да храброст и снага саме по себи нису довољне да нас заштите од свих опасности. Понекад, и највећи и најмоћнији мора да буде опрезан и да слуша оне који знају више од њега.

Сунчева светлост је обасјала медведово крзно, а шума је шаптала својим тајним гласовима, као да му поручује: мудрост је једнако важна као и снага.

Наравоученије:

Снага и величина не чине нас нейобедивима.

ХВАЛИСАВАЦ

– Целу сам зиму радио! – започе медвед пролећну причу, полако се дижући на ноге док му се крзно сијало на првом сунцу. Тресући се и отресајући капљице отопљеног снега, наставио је: – Спавао сам тек неколико сати дневно. Шуму сам скроз поспремио, снег уклонио, поток очистио, само да вама буде боље. А ви! Ви сте незахвални! Лењивци једни!

Животиње су се стиснуле једна уз другу под старим храстовима и боровима. Страх од огромног медведа био је толики да нико није смео да одговори; само су климале главом и шаптале међу собом, док је сунчева светлост пролазила кроз крошње и стварала златне пруге по тлу.

Једино се детлић јавио, куцајући кљуном по високој грани, гледајући га одозго:

– Како те није срамота! Целу си зиму преспавао, ниси радио ни минут, а нама спочитаваш!

Медвед се затекао, а затим одбруси љутито:

– Боље се завуци у своју рупу и ћути! А и ту рупу сигурно ниси сам направио. Ко зна од кога си је украо!

– Украо, украо, него шта! – повика лисица из густог жбуна.

Њена њушка се помаљала између лишћа. Њене речи су се попут варнице брзо прошириле међу животињама, које су одмах прихватиле тврдњу, климајући главом и шаптајући једне другима: „Тачно, лисица говори истину.“

Детлић их је пажљиво посматрао са висине, крилима замахвао и спуштао поглед на све испод, очи му блистале мудрошћу:

– У страху су и лажи велике – рече тихо, али одлучно.
– Када се попнете горе и погледате ствари из друге перспективе, боље ћете видети и другачије говорити.

Тишина је полако спустила своје копрене. Животиње су почеле да размишљају, једна по једна, схватајући да моћ и страх често заслепљују, а да пажљиво посматрање и размишљање доносе истину. Медвед је остао збуњен, а сунце је сада грејало све топлије, осветљавајући шуму и стварајући осећај нових почетака, где се мудрост и правда полако враћају.

Наравоученије:

Страх и моћ могу навести људе да прихвате неистине. Мудрост долази из размишљања и ледања ствари из групе перспективе.

У Д Р У Ж И В А Њ Е

– Морамо да се удружимо – рече магарац, полако машући својим дугим ушима док је сунце обасјавало травњак.

Његов озбиљан поглед скенирао је окупљено стадо, а сваки покрет одавао је промишљеност. – Барем ми, паметнији, да будемо сложни.

– Заједно смо јачи – додале су овце, климајући главама док су им се бела руна пресијавала у зраку. Њихов шапат ширио се међу животињама, стварајући осећај заједништва.

– Морамо да изаберемо вођу – добацио је велики бели гусак, ширећи крила и ходајући поносно. – Неко треба да нас води! Да не бисмо ишли као гуске у маглу.

– Кога да изаберемо? – упита стари јарац дугих бркова који су му се тресли док је размишљао.

Његов поглед кружио је по окупљенима, тражећи одговоре. Сви заћуташе, размишљајући, док се ветар играо лишћем и травом око њих.

– Значи, да гласамо! – рече коза после дуже паузе, њено крзно на ушима лагано се померало.

– Да гласамо, да гласамо! – повикаше сви у глас, одушевљени идејом, а ехо њихових гласова одјекивао је шумом.

– Нисам сигурна да сте у праву – огласи се дебела бела свиња из угла, полако се мрдајући и гледајући остале

својим озбиљним очима. – Ми смо сви различити, а тражимо вођу. Како један вођа може угодити свима? Ја хоћу ово, ти хоћеш оно... а и вођа хоће нешто за себе. Морамо прво да направимо договор.

Сви се згледаше. Свиња је била у праву. Њена озбиљност и присебност створили су тренутак тишине међу гласним и разиграним животињама.

– Прво да одредимо циљ – настави свиња, гласом који није трпео противљење. – Потом да заузмемо став. Па тек онда да бирамо. За гласање ћемо лако.

Остали су гледали у чуду, неки климајући главом, а неки су се шћућурили, не разумевајући одмах сложеност плана.

– Слажемо се! Слажемо се! – повикаше поново у глас, за сваки случај, и одмах додадоше: – Свињу за председника!

Пас, који је стајао са стране, изађе напоље и промрмља себи у браду:

– Стока остаје стока!

Наравоученије:

Они који їледају само на изїлед или моћ честїо їромаше сушїїину.